

NATURVÄRDE SINVENTERING

Gunsta tätort, Uppsala län

PRODUCERAT AV ECOGAIN oktober 2022

Om dokumentet

Detta dokument redogör för naturvärden och fågelliv i nordöstra delen av Gunsta tätort i Uppsala län. Naturvärdesinventeringar har utförts enligt svensk standard SS 199000:2014.

Följande personer har medverkat i framställningen av denna rapport:

Josefin Stagnell – Samordning, naturvärdesinventering och bedömning. Biolog med bred kompetens inom naturvård, biologi och miljövetenskap, och med god kunskap om naturvårdsarter.

Mats Wilhelm Petersson – Fågelinventering. Disputerad ekolog som har inventerat fåglar i över 40 år för miljöövervakning, forskning och naturvård.

Torbjörn Josefsson – Projektledning och kvalitetsgranskning. Disputerad ekolog med expertis inom naturvård och ekologisk kompensation, samt lång erfarenhet av naturvärdesbedömning och artskydd.

Britta Sterner – Sammanställning och rapportskrivande. Jägmästare med kompetens inom naturvård och naturvärdesinventering.

2022-10-14

Ecogain AB på uppdrag av Axel Bodén.

Naturvärdesinventering inför bostadsbebyggelse i Gunsta tätort, Uppsala län.

Utredningen har genomförts under tiden juni 2022 till oktober 2022.

Omslagsbild: Igenväxande trädklädd betesmark med gamla tallar.

För bakgrundskartor i rapporten gäller © Lantmäteriet.

INNEHÅLL

INLEDNING	4
Om projektet	4
Syfte med naturvärdesinventeringen	4
Metodik	5
NATURLILJÖER OCH NATURVÄRDE.....	8
Översiktlig beskrivning.....	8
Naturvärde	8
Fågelinventering	10
Skyddad natur och omgivande landskap.....	11
ARTER	12
Fridlysta arter	12
Andra naturvårdsintressanta arter.....	12
SAMLAD BEDÖMNING	13
REFERENSER.....	14
BILAGA 1: NATURVÄRDESOBJEKT	15

INLEDNING

Kapitlet ger en introduktion till projektet och syftet med naturvärdesinventeringen. Den använda metoden för naturvärdesinventering beskrivs också.

Om projektet

Axel Bodén projekterar för bostadsbebyggelse i nordöstra delen av Gunsta tätort i Uppsala län. Inventeringsområdet omfattar cirka 1,5 hektar. Anläggandet av den planerade bostadsbebyggelsen innebär att skogen inom inventeringsområdet kommer att avverkas och att markens användningsområde därmed ändras.

En naturvärdesinventering har utförts inom inventeringsområdet under juli 2022 och en fågelinventering har utförts såväl inom inventeringsområdet som inom 200 meter utanför detsamma under juni 2022. Reslutat av fältbesök från både naturvärdesinventeringen och fågelinventeringen samt annan kunskapssammanställning redovisas i denna rapport.

Syfte med naturvärdesinventeringen

Syftet med en naturvärdesinventering är att identifiera och avgränsa de geografiska områden i landskapet som är av positiv betydelse för biologisk mångfald samt att dokumentera och naturvärdesbedöma dessa. Med naturvärde avses i detta sammanhang endast betydelse för biologisk mångfald.

NATURVÄRDE

Med naturvärde avses i den här rapporten betydelse för biologisk mångfald.

Metodik

Naturvärdesinventering

Naturvärdesinventeringen har gjorts enligt svensk standard SS 199000:2014 (SIS Swedish Standard Institute 2014a & b) med ambitionsnivån *NVI på fältnivå detalj* och med tilläggen *generellt biotopskydd* och *naturvärdesklass 4*. Inventering på detaljnivå innebär att naturvärdesobjekt ned till en storlek av 10 kvadratmeter har eftersökts och kartlagts i fält. Naturvärdesinventeringen omfattar samtliga naturmiljöer i inventeringsområdet. Undersökningar under ytan i vattenmiljöer har dock inte ingått i uppdraget.

Naturvärdesinventeringen har utförts med tillägget *generellt biotopskydd*, vilket innebär att objekt i jordbrukslandskapet som omfattas av det generella biotopskyddet har identifierats och koordinatsatts.

Naturvärdet har bedömts i fyra naturvärdesklasser (1, 2, 3 och 4):

- Naturvärdesklass 1 Högsta naturvärde – störst positiv betydelse för biologisk mångfald.
- Naturvärdesklass 2 Högt naturvärde – stor positiv betydelse för biologisk mångfald.
- Naturvärdesklass 3 Påtagligt naturvärde – påtaglig positiv betydelse för biologisk mångfald.
- Naturvärdesklass 4 Visst naturvärde – viss positiv betydelse för biologisk mångfald.

Naturvärdesinventeringen utfördes den 9e juli 2022. Bedömningarna i denna rapport grundar sig på slutsatser från fältbesök och annan tillgänglig kunskap om området som har inhämtats från bland annat ArtDatabanken (2022), Artportalen (2022), Länsstyrelsen Norrbotten (2022), Skogsstyrelsen (2017, 2022) och Naturvårdsverket (2017a & b, 2022a & b). Historiska ortofoton (Lantmäteriet 2022) har också används som stöd vid fältinventering och naturvärdesbedömning. Samtliga fynd av naturvårdsarter har rapporterats till Artportalen.

Naturvärdet har bedömts utifrån bedömningsgrunderna art och biotop. I naturvärdesbedömningen ingår att bedöma om naturmiljön i respektive objekt utgör Natura 2000-naturtyp. Det är endast ett sätt att beskriva naturmiljön och dess kvalitet och innebär inte att det är ett skyddat område. Be-

dömningarna av Natura 2000-naturtyp har genomförts med stöd av Naturvårdsverkets vägledning för de naturtyper och arter som ingår i EU:s två naturvårdsdirektiv och som förekommer i Sverige. För en översiktlig beskrivning av dessa naturtyper och ingående karaktärs- och typiska arter hänvisas till Naturvårdsverket (1997, 2020c).

Fågelinventering

Utöver naturvärdesinventeringen har en förenklad fågelinventering genomförts vid två tillfällen för att få med så många häckande fågelarter som möjligt. Ambitionsnivån är en avvägning mellan att få en komplett bild och att få en tillräcklig god bild av fågellivet i och omkring inventeringsområdet.

Fågelinventeringen utfördes huvudsakligen den 7e juni 2022, med uppföljning den 15e juni 2022. Vid första inventeringstillfället besöktes området från soluppgången och tre timmar framåt. Det är under den tiden revirhävande fåglar förväntas sjunga. Då inventerades hela inventeringsområdet noggrant, med cirka 30 meters avstånd mellan promenadstråken. Området utanför inventeringsområdet (upp till 200 meter) inventerades för att täcka in ett mindre störningsområde, och där höll inventeraren cirka 200 meters avstånd mellan promenadstråken. Viss tid lades också på riktade sök efter rovfågelbon i lämpliga bestånd. Alla sjungande fåglar och andra observationer av fåglar noterades med exakta gps-positioner. Vid det andra inventeringstillfället gjordes en uppföljande inventering av inventeringsområdet för att under ett par timmar leta häckningsplatser och utflugna ungar.

Bedömningarna i denna rapport grundar sig på slutsatser från fältbesök och annan tillgänglig kunskap om området som har inhämtats från ArtDatabanken. Fågelinventeringen omfattar samtliga naturmiljöer i inventeringsområdet.

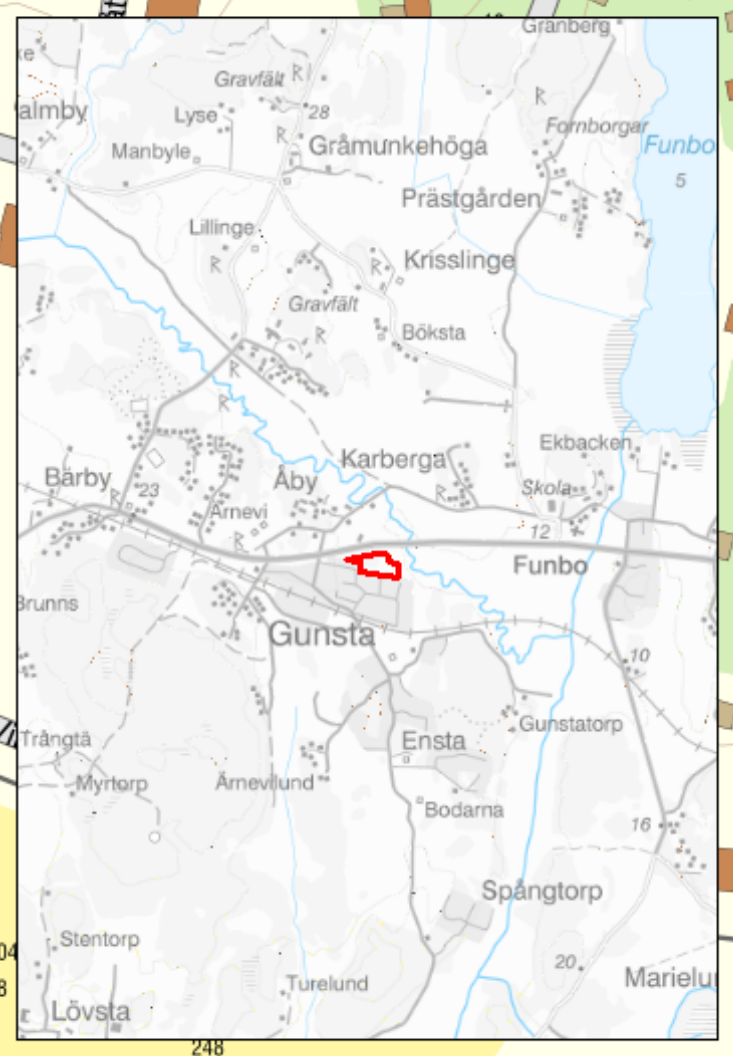
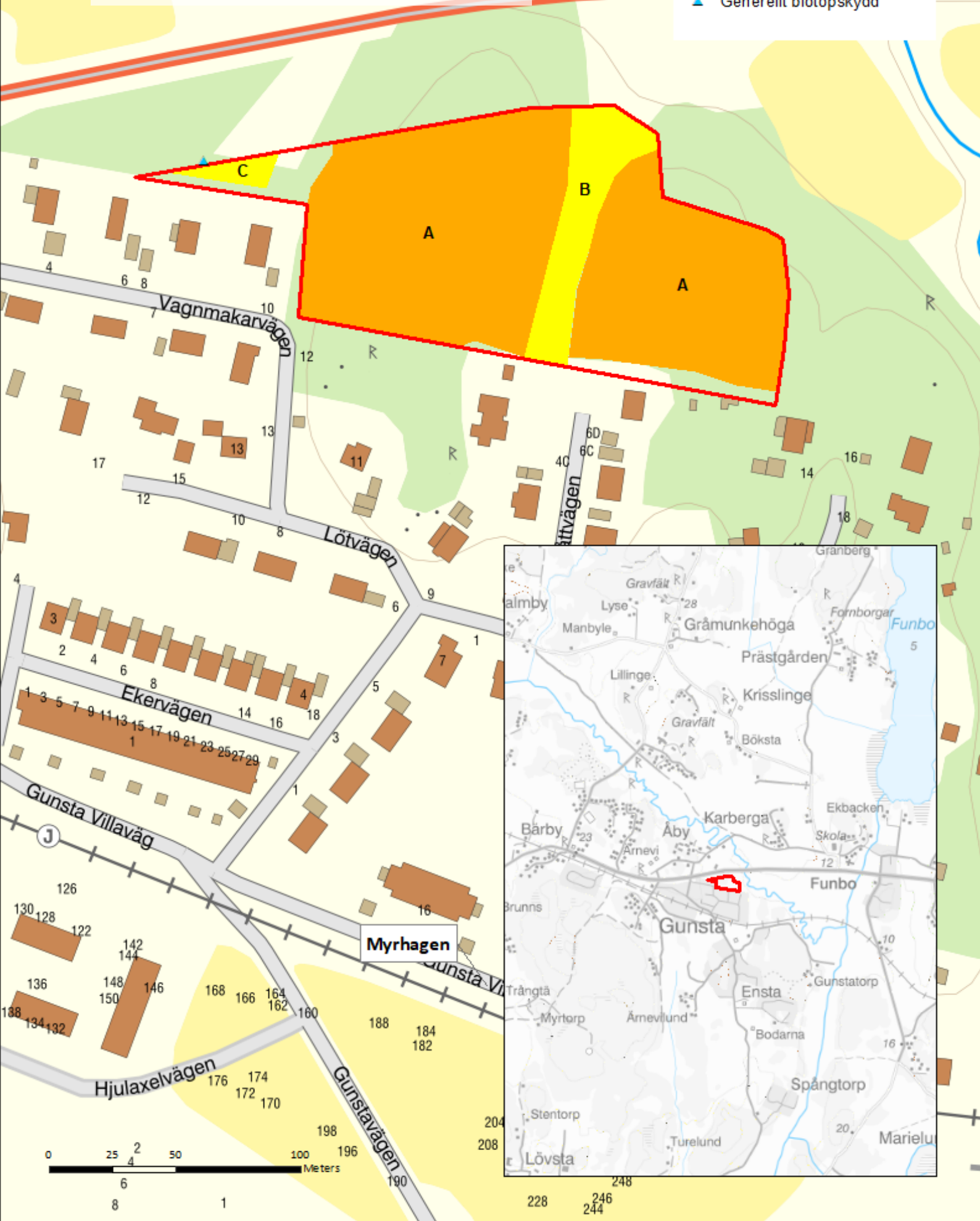
Fågelinventeringen utfördes relativt sent på året, men kan ändå anses ge en säker bild över vilka fågelarter som häckar inom inventeringsområdet. Fåglar som har fullt upp med häckningsbestyr hörs inte sjunga så mycket under sen morgon och resten av dagen, men under den tidiga morgonen vid soluppgången då inventeringen utfördes sjunger alla arter som har häckningsrevir inom området.

Samtliga fynd av fågelarter har rapporterats till Artportalen.

FIGUR 1 Översigtskarta med inventeringsområdet samt karta över identifierade naturvärdesobjekt och generellt biotopskydd.

- Inventeringsområde
- Naturvärdesobjekt - klass 3
- Naturvärdesobjekt - klass 4
- Generellt biotopskydd

NATURMILJÖER OCH NATURVÄRDE

I detta kapitel ges en översiktlig beskrivning av inventeringsområdets naturmiljöer och naturvärde. Naturvärdesobjekt redovisas i detalj i Bilaga 1.

Översiktlig beskrivning

Inventeringsområdet består till största del av en liten skogsbeklädd höjd i anslutning till befintligt villaområdet (figur 1). Skogen består av barrskog med inslag av lövträd och med en kraftig undervegetation av buskar. Flera stora gamla tallar som är över 200 år gamla, och enstaka tallar som är 250 år gamla finns inom området, främst spridda på höjderna inom inventeringsområdet. Avsaknaden av gamla lövträd gör till exempel att det finns få hålträd för fågelhäckningar. Skogen har tidigare varit betad, men i dagsläget sker ingen hävd (figur 2). Marken är kuperad med stora block och rösen. Skogen är omgiven av tidigare betad igenväxningsmark (figur 3), jordbruksmark och villabebyggelse. I såväl skogen som på igenväxningsmarken växer flertalet blommande buskar, vilka är viktiga för insekter och fåglar. Nästan hela inventeringsområdet utgörs av naturvärdesobjekt av klass 3 eller 4. Resterande del av inventeringsområdet utgörs av ung planterad björkskog med gräsdominerad vegetation.

Naturvärde

I det inventerade området identifierades sammanlagt 3 naturvärdesobjekt:

- 1 objekt med naturvärdesklass 3 (påtagligt naturvärde).
- 2 objekt med naturvärdesklass 4 (visst naturvärde).

Dessa finns redovisade på karta i figur 1 och beskrivs i detalj i bilaga 1.

Det objekt som har påtagligt naturvärde utgörs av tidigare trädklädd betesmark som nu är under igenväxning. Det mest utmärkande inom objektet är de cirka 250-åriga tallarna. De två objekten som har visst naturvärde utgörs av tidigare betad igenväxningsmark, där enstaka hävdgynnade arter fortfarande förekommer men där andra mer snabbväxande och kvävegynnade arter successivt tar över.

FIGUR 2 Igenväxande trädklädd betesmark med gamla tallar.

FIGUR 3 Igenväxningsmark med träd och buskar.

Fågelinventering

Inventeringsområdet är relativt fågelfattigt med 11 noterade fågelarter som sågs med enstaka eller ett fåtal individer av varje art (tabell 1). Av dessa är två fågelarter rödlistade; kråka^{NT} och björktrast^{NT}. Vid det första inventeringstillfället noterades utflugna ungar av björktrast, men det är osäkert huruvida de kommer från ett bo inom eller utanför inventeringsområdet, eftersom de i början av juni bör ha varit flygfärdiga under flera veckor. Vid det andra inventeringstillfället fanns de inte kvar inom inventeringsområdet. En kråka bråkade med björktrastarna under det första besöket, men kråkan varnade inte för bo eller ungar. Det gjorde däremot björktrastföräldrarna. Varken rovfåglar, bon eller lämpliga boträd för rovfåglar noterades vid inventeringstillfället. Det finns inga fynd av fåglar rapporterade från inventeringsområdet i Artportalen för de senaste 10 åren.

Inventeringsområdets omgivning (upp till 200 meter omkring inventeringsområdet) är betydligt artrikare. Villaområdet har varierande habitat och det öppna området norr om väg 282 föredras troligen framför själva inventeringsområdet av fåglarna. De större skogsområdena utanför inventeringsområdet i kombination med avsaknaden av grova och murkna lövträd inom inventeringsområdet kan vara orsaken till att inga andra hackspettar än större hackspett noterades. I samband med naturvärdesinventeringen noterades emellertid äldre spår av spillkråka^{NT}

TABELL 1. Förekomst av fågelarter inom inventeringsområdet.

Björktrast ^{NT}
Blåmes
Bofink
Gärdsmyg
Koltrast
Kråka ^{NT}
Nötvöcka
Ringduva
Rödhake
Svarthätta

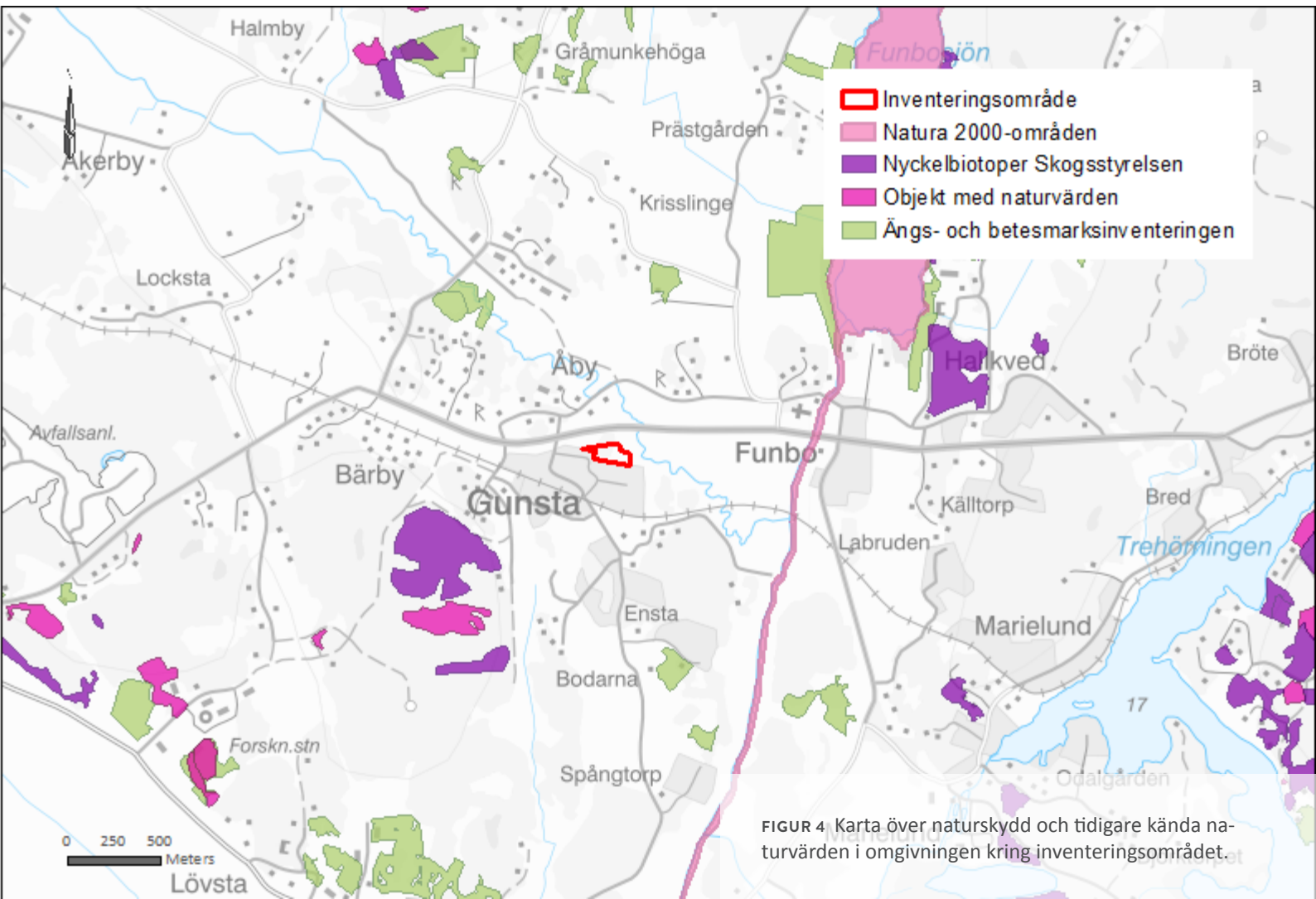

Generellt biotopskydd

Precis norr om inventeringsområdets västra del (figur 1) finns ett dike som bedöms ha generellt biotopskydd och som därmed är skyddat i enlighet med miljöbalkens 7 kap 11§. Att lägga igen, täckdika eller kulvertera vattenförande diken vid jordbruksmark kräver dispens. För att få dispens ska det finnas goda skäl, exempelvis att aktivt brukande av jordbruksmark underlättas eller att allmänna eller enskilda intressen inte skadas av att diket försvinner/påverkas. Det behöver då påvisas att det inte går att utföra åtgärden på ett sätt som inte påverkar diket.

Skyddad natur och omgivande landskap

Det inventerade området ligger i ett landskap med bebyggelse, jordbruksmark och skogsfragment, där flertalet naturvärden är kända sedan tidigare (figur 4). Dessa utgörs av nyckelbiotoper, skogliga objekt med naturvärden, ett Natura 2000-område med avseende på vattenmiljö, och områden med hävdad ängs- eller betesmark (vilka ingår i Jordbruksverkets databas TUVÅ). Inom inventeringsområdet finns inga sedan tidigare kända naturvärden.

FIGUR 4 Karta över naturskydd och tidigare kända naturvärden i omgivningen kring inventeringsområdet.

ARTER

I det här kapitlet beskrivs förekomst av arter i inventeringsområdet. Fokus ligger på fridlysta och andra naturvårdsintressanta arter.

Fridlysta arter

Fåglar

Samtliga fåglar omfattas av artskyddsförordningens fridlysningsbestämmelser i §4, och är alltså listade i Fågeldirektivet. De fåglar som observerades inom inventeringsområdet under fågelinventeringen och naturvärdesinventeringen är björktrast^{NT}, blåmes, bofink, gårdsmyg, koltrast, kråka^{NT}, nötväcka, ringduva, rödhake, svarthätta och talgoxe. Även äldre spår av spillkråka^{NT} noterades. Samtliga av dessa arter är tämligen vanliga. Björktrast^{NT} och kråka^{NT} är rödlistade till följd av sjunkande populationer nationellt.

Kärlväxter

De fridlysta kärlväxter som påträffades vid inventeringen är blåsippa och gullviva, vilka omfattas av fridlysningsbestämmelser i §9. Blåsippa växer samlat i inventeringsområdets sydliga del och gullviva växer i inventeringsområdets sydvästra del.

Andra naturvårdsintressanta arter

Andra naturvårdsintressanta arter som påträffades inom inventeringsområdet är ask^{EN}, som är ett starkt hotat trädslag till följd av spridning av askskottsjukan, samt hävdgynnade arter som gul fetknopp, blodrot, brudbröd och gulmåra, vilka alla fyra är signalarter enligt ängs- och betesmarksinventeringen.

SAMLAD BEDÖMNING

I detta kapitel redovisas en samlad bedömning av områdets naturvärde.

I princip hela inventeringsområdet täcks av naturvärdesobjekt av antingen klass 3 (påtagligt naturvärde) eller klass 4 (visst naturvärde). De två naturtyper som är identifierade som naturvärdesobjekt är igenväxningsmark och tidigare trädklädd betesmark med flera tallar som är omkring 200 år gamla och enstaka tallar som är omkring 250 år gamla. Det är en hög trädålder för tall i Uppsalatrakten. Hävden som skapat naturvärdena har sedan länge upphört och växter som inte är hävdgynnade eller hävdberoende har etablerat sig. Inom inventeringsområdet finns enstaka fridlysta växtarter. Enstaka rödlistade fåglar har noterats inom inventeringsområdet.

Eftersom att igenväxningen är relativt långt gången är restaureringspotentialen med avseende på att återskapa artrika ängs- och betesmarker låg. Den viktigaste hänsynsåtgärden inom detta inventeringsområdet är således att begränsa påverkan på natur med ett påtagligt naturvärde (klass 3) främst genom att undvika skada på viktiga biologiska strukturer såsom gamla träd, uppvuxna askar och skogsbryn. Särskilt viktigt är att så långt det är möjligt begränsa påverkan på tallarna som är över 200 år gamla. Genom att etablera ny bebyggelse från söder kan skogsbrynet som i norr vätter mot väg 282 och mot öppen jordbruksmark sparas, vilket är av värde för arter som behöver skyddade eller soliga miljöer samt arter som använder brynmiljöer för att förflytta sig mellan olika livsmiljöer.

REFERENSER

Litteratur

- Naturvårdsverket 1997: Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000. Naturvårdsverket, Stockholm.
- Naturvårdsverket 2022c: Natura 2000 i Sverige. <https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Skyddad-natur/Natura-2000/> Hämtad 2022-09-05.
- Persson, K. 2005. Ängs- och betesmarksinventeringen – inventeringsmetod. Rapport 2005:2, Jordbruksverket.
- Rosqvist, G. 2003. Indikatorarter – metodutveckling för nationell övervakning av biologisk mångfald i ängs- och betesmarker. Rapport 2003:1, Jordbruksverket.
- SIS Swedish Standards Institute 2014a: Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. Svensk standard SS 199000:2014. SIS Förlag AB, Stockholm.
- SIS Swedish Standards Institute 2014b: Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Komplement till SS 199000. Teknisk rapport SIS-TR 199001:2014. SIS Förlag AB, Stockholm.

Övrig geografisk information

- ArtDatabanken 2022: Uppgifter om artförekomster, inklusive sekretessbelagda fynd, har erhållits från ArtDatabanken 2022-07-07.
- Artportalen 2022: Kompletterande uppgifter om artförekomster (exklusive sekretessbelagda fynd). <https://artportalen.se> Hämtat 2022-07-07.
- Lantmäteriet 2022: Historiska ortofoton Visning (referensår 1960 och 1975). <https://www.lantmateriet.se/sv/Kartor-och-geografisk-information/geodataprodukter/produktlista/historiska-ortofoton-visning/> Hämtat 2022-01-21.
- Länsstyrelsen Norrbotten 2020: Skogliga värdekärnor. <https://ext-geodatakatalog.lansstyrelsen.se/GeodataKatalogen/> Hämtat 2022-01-21
- Naturvårdsverket 2017a: Skyddsvärda statliga skogar. <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/> Hämtat 2017-01-04.
- Naturvårdsverket 2017b: Våtmarksinventeringen (VMI). <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/> Hämtat 2017-01-04.
- Naturvårdsverket 2022a: Natura 2000-områden. <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/> Hämtat 2022-01-21.
- Naturvårdsverket 2022b: Naturresevat. <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/> Hämtat 2022-01-21.
- Skogsstyrelsen 2017: Sumpskogar. <https://www.skogsstyrelsen.se/sjalvservice/karttjanster/geodatatjanster/> Hämtat 2017-01-04.
- Skogsstyrelsen 2022: Nyckelbiotoper storskogsbruket. <https://www.skogsstyrelsen.se/sjalvservice/karttjanster/geodatatjanster/> Hämtat 2022-01-21.

BILAGA 1: NATURVÄRDESOBJEKT

I denna bilaga beskrivs de objekt som vid naturvärdesinventeringen bedömdes ha ett naturvärde i naturvärdesklass 1-4. Objekten redovisas på karta i figur 1.

A Örtrik tallskog med stort inslag av löv

Beskrivning: Tidigare trädklädd betesmark på torr till frisk kuperad blockrik mark som nu är under igenväxning (figur 5). Skogen är flerskiktad och olikåldrig och domineras av cirka 250-åriga tallar med inslag av äldre gran, flerstammiga sälgar, någon död eller döende ask^{EN}, rönn, en, hasselbuketter och yngre lönnar. Måttligt med död ved, främst av löv, finns i olika dimensioner, både stående och liggande. Död ved av tall finns sparsamt och framför allt i form av nyligen döda stående träd. Det finns även en del döda stående enar. Terrängen är kuperad och varierande med stora block och rösen. Skogen omges av jordbruksmark, igenväxningsmark och villabebyggelse och delas på mitten av ett stråk av öppnare igenväxningsmark. Buskskiktet är bitvis mycket tätt med bland annat krusbär, nypon och unga trädplantor av ask, rönn och skogslönn, medan vissa ytor fortfarande är öppnare. Botten-skiktet består av kransmossa, väggmossa och husmossa. Fältskiktet är örtrikt med arter som getrams, storrams, liljekonvalj, blåsippa, gullviva, nejlikrot, fyrkantig johannesört, smultron, vårfryle, kärleksört och liten blåklocka. Bitvis växer även blåbär, lingon, träjon, violer och örnbräken. På sälg observerades hätt mossor och på rönn rönnkantdyna. Även trädkrypare och spår av spillkråka^{NT} observerade under inventeringen. Under fågelinventeringen observerades blåmes, nötväcka, gärdsmyg, ringduva, björktrast^{NT}, talgoxe, koltrast, bofink, svarthätta, kråka^{NT} och rödhake i objektet. Objektet fortsätter utanför inventeringsområdet.

Naturvärdesklass: 3 Påtagligt naturvärde

Motivering: Talldominerad tidigare betad skog med stort lövinslag av bland annat sälg, ask, lönn och hassel på torr till frisk kuperad blockrik mark med flera rösen och måttligt med död ved. Sammantaget är biotopvärdet påtag-

FIGUR 5 Objekt A Örtrik tallskog med stort inslag av löv.

ligt. Fältskiktet är trots avstannad hävd fortfarande örtrikt med flera karaktärsarter och typiska arter för natura 2000-naturtypen trädklädda betesmarker (9070). Förekomst av de enligt 9§ fridlysta arterna gullviva och blåsippan, tillsammans med ask, spår av spillkråka och observation av björktrast och kråka ger ett visst artvärde.

B Igenväxningsmark i sluttning

Beskrivning: Tidigare betad igenväxningsmark i sluttning med stora slånbuskage, nyponbuskar och såväl äldre som yngre lövträd som rönn och hägg (figur 6). Objektet omges av tallskog med inslag av löv och löper från villabebyggelsen i söder mot väg 282 i norr. Bottenskiktet består främst av gräshakmossa. Fältskiktet består bland annat av ängskavle, hundäxing, blodnäva, fyrkantig johannesört, brudbröd, skogsklöver, daggekåpa, humleblomster, gulmåra, grusstarr, smultron, hallon, blåbär och blodrot. Ett brett stråk av älgört löper i mitten av objektet. Under fågelinventeringen observerades rödhake, blåmes och talgoxe inom objektet. Objektet fortsätter utanför inventeringsområdet.

Naturvärdesklass: 4 visst naturvärde

Motivering: Igenväxningsmark i sluttning med värdehöjande strukturer som blommande buskar och ett och annat äldre lövträd ger ett visst biotopvärde. Positiva indikatorarter som blodnäva, daggekåpa, brudbröd och gulmåra finns, men även gott om kvävegynnade växter, vilket gör att artvärdet sammantaget är obetydligt.

C Igenväxningsmark intill väg 282

Beskrivning: Tidigare betad igenväxningsmark omgiven av yngre björkskog i öst och väst, samt av en granhäck i söder mot villabebyggelsen (figur 7). Marken är frisk till torr med någon håll och ett stenröse med en ask^{EN} med död huvudstam, men där nya stammar vuxit fram. Asken står tillsammans med yngre rönn och skogslönn med mycket slån och krusbär runt om. Arter som observerades är hundäxing, brännässla, smultron, nejlikrot, kråkvicker, brudbröd, gulmåra, backlök och gul fetknopp. Objektet fortsätter utanför inventeringsområdet.

Naturvärdesklass: 4

Motivering: Igenväxningsmark med värdehöjande strukturer som röse, lövträd och blommande buskar som är viktiga för insekter och fåglar ger ett visst biotopvärde. Indikatorarterna brudbröd och gulmåra växer fortfarande kvar men även en hel del kvävegynnade arter finns, vilket sammantaget ger ett obetydligt artvärde.

FIGUR 6 Objekt B Igenväxningsmark i sluttning.

FIGUR 7 Objekt C Igenväxningsmark intill väg 282.

*på uppdrag av
Axel Bodén*

